

Missie TWijs Koersplan TWijs 24-28	Algemene missie: Onze missie ontleen we aan de mondiale agenda voor duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties. Doel 4 uit die agenda heeft betrekking op: Kwaliteitsonderwijs dat eraan bijdraagt dat kinderen kennis en vaardigheden opdoen om hun leven lang te participeren in de maatschappij Kind in de wereld We willen graag dat onze leerlingen zich ontwikkelen tot verantwoordelijke, goed functionerende wereldburgers die goed in hun vel zitten. De snelheid waarmee de maatschappij verandert maakt het lastig te voorspellen in wat voor wereld de kinderen later hun weg moeten vinden. Dat vraagt het nodige van ons onderwijs. Willen wij onze kinderen goed uitrusten voor hun toekomst, dan moeten wij bereid en in staat zijn mee te veranderen.
Doelstelling TWijs Koersplan TWijs 24-28	Algemene doelstelling: TWijs richt het onderwijs zo in dat kinderen gelijkwaardige kansen krijgen om zich te ontwikkelen tot zelfredzame mensen met voldoende eigenwaarde en zelfvertrouwen – zodat elk kind wordt voorbereid op de volgende stap in onze snel veranderende maatschappij. Alle kinderen wereldwijd Elke school heeft in kaart: - o Hoe kinderen worden begeleid in hun ontwikkeling tot wereldburgers - o Met welke kennis en vaardigheden de kinderen de overstap maken naar het vervolgonderwijs - o Leerdoelen op het gebied van (wereld)burgerschap maken hier onderdeel van uit. - o De school volgt de ontwikkelingen en bepaalt op basis hiervan welke aanpassingen of aanvullingen nodig zijn in het onderwijsaanbod
Toezichtskader inspectie OP0 Basisvaardigheden	OP0. Basisvaardigheden Het onderwijs in basisvaardigheden bereidt de leerlingen voor op het vervolgonderwijs en de samenleving. <u>Basiskwaliteit</u> Burgerschap richt zich tenminste op bevordering van: - De basiswaarden van de democratische rechtsstaat - De kennis, houdingen en vaardigheden die van belang zijn voor het leven in een democratische rechtstaat - Sociale en maatschappelijke competenties die nodig zijn in de pluriforme democratische samenleving en de kerndoelen die daaraan gerelateerd zijn.
VS1 Veiligheid	VS1 Veiligheid De school zorgt voor een veilige omgeving voor leerlingen. <u>Basiskwaliteit</u> De school zorgt voor de sociale, fysieke en psychische veiligheid van de leerlingen op school gedurende de schooldag. Een school is veilig als de sociale, fysieke en psychische veiligheid van leerlingen niet door handelingen van anderen wordt aangetast. Dit blijkt onder andere uit de beleving van de veiligheid en het welbevinden van de leerlingen op school. De school monitort dit ten minste jaarlijks met een gestandaardiseerd instrument.
VS2	VS2 Schoolklimaat

Burgerschapsonderwijs op de FX

Schoolklimaat	De school heeft een schoolklimaat dat bijdraagt aan het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. <u>Basiskwaliteit</u> De school bereidt de leerlingen voor op het leven in de maatschappij. Zij creëert daarvoor een oefenplaats die leerlingen ondersteunt bij het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. In de school doen leerlingen ervaring op met de omgang met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de pluriforme samenleving. Het bestuur ziet erop toe dat de school zorgdraagt voor een schoolklimaat dat in overeenstemming is met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en bijdraagt aan de bevordering daarvan. Het personeel van de school is in zijn gedrag een voorbeeld voor de leerlingen: personeelsleden leven de basiswaarden zichtbaar na. De school stemt aanpak en aanbod af op de leerlingenpopulatie van de school en de leefwereld van de leerlingen. Ook signaleert en corrigeert de school uitingen van leerlingen die met de basiswaarden in strijd zijn.
OR2 Sociale en maatschappelijke competenties	OR2. Sociale en maatschappelijke competenties De leerlingen behalen sociale en maatschappelijke competenties op het niveau dat ten minste in overeenstemming is met de verwachtingen van het vervolgonderwijs en de maatschappij. <u>Basiskwaliteit</u> De school heeft een goed beeld van de kenmerken van haar leerlingenpopulatie en heeft ambitieuze verwachtingen over het niveau dat de leerlingen voor de sociale en maatschappelijke competenties kunnen bereiken. Ze neemt de aansluiting op het vervolgonderwijs en de maatschappij als uitgangspunt voor de competenties voor leerlingen. De school onderbouwt welke resultaten ze op dit gebied wil bereiken. De school brengt de resultaten op een betrouwbare en inzichtelijke manier in kaart. De school spant zich zichtbaar in om ervoor te zorgen dat leerlingen die de school verlaten daaraan voldoen. Daarmee laat de school zien dat zij haar doelstellingen voor deze competenties behaald heeft.
Wettelijke opdracht burgerschap: In de onderwijswetten (Artikel 8 lid 3 van de Wet op het primair onderwijs, artikel 17 van de Wet op het voortgezet onderwijs en artikel 11 lid 3 van de Wet op de expertisecentra) geldt vanaf 1 augustus 2021 de volgende formulering:	Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op: - Het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheid van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school; - Het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving; en - Het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.
Basiswaarden van de democratische rechtstaat	• Vrijheid van meningsuiting • Gelijkheidsbeginsel • Begrip voor anderen • Verdraagzaamheid • Afwijzen van onverdraagzaamheid

- Afwijzen van discriminatie
- Autonomie
- Verantwoordelijkheidsbesef

Schoolvisie op wereldburgerschap

Wereldburgerschap is een essentieel onderdeel van ons onderwijs. Wij zien het als het begeleiden van leerlingen in het ontwikkelen van kennis, vaardigheden en houdingen die hen in staat stellen betekenisvol deel te nemen aan een diverse, democratische en snel veranderende samenleving.

Binnen onze school is burgerschap geen opzichzelfstaand thema, maar een doorlopende ontwikkellijn die zichtbaar wordt in ons pedagogisch handelen, onze didactische keuzes en de manier waarop wij onze schoolcultuur vormgeven. De leefwereld van onze leerlingen staat daarbij centraal: wie zij zijn, waar zij vandaan komen, wat zij meemaken en welke maatschappelijke vraagstukken hen raken.

Ons burgerschapsplan laat zien hoe wij deze visie vertalen naar dagelijks onderwijs. Het beschrijft de doelen die wij nastreven, de keuzes die wij maken en de manier waarop wij kinderen begeleiden in hun groei als wereldburgers. De school maakt een aantal bewuste keuzes in de vormgeving van burgerschapsonderwijs.

Thematisch en geïntegreerd onderwijs (GO!)

Burgerschap is geïntegreerd in het thematisch en geïntegreerd onderwijs. Binnen schoolbrede thema's worden maatschappelijke onderwerpen, democratische waarden en sociale vaardigheden verbonden met andere vakgebieden. Hierdoor wordt burgerschap betekenisvol en zichtbaar in het dagelijks leren.

Aansluiten bij de leefwereld van leerlingen

De achtergrond, ervaringen en vragen van leerlingen vormen een belangrijk uitgangspunt. Dit maakt het onderwijs herkenbaar en relevant.

Aandacht voor identiteitsontwikkeling

Leerlingen worden begeleid in het ontdekken van wie zij zijn, wat zij belangrijk vinden en hoe zij zich verhouden tot anderen. Ook online identiteit krijgt aandacht.

Sterk pedagogisch klimaat

De school investeert in een veilige en inclusieve leeromgeving waarin respect, vertrouwen en openheid centraal staan.

De leerkracht als rolmodel

Leerkrachten laten in houding, taal en gedrag zien hoe democratische waarden en respectvolle omgang met anderen in de praktijk werken.

Samenwerking met ouders en omgeving

Door ouders, gastsprekers en organisaties uit de omgeving te betrekken, ervaren leerlingen dat burgerschap verder gaat dan de school.

Deze keuzes sluiten aan bij onze leerlingpopulatie, de diversiteit binnen de school en de maatschappelijke ontwikkelingen waar leerlingen mee te maken krijgen.

Analyse van onze leerling populatie m.b.t. wereldburgerschap

Wereldburgerschap krijgt pas betekenis wanneer het onderwijs aansluit bij de leefwereld, achtergrond en behoeften van de leerlingen en hun ouders. Daarom analyseren wij jaarlijks de kenmerken van onze populatie en stemmen wij ons aanbod daarop af.

Diversiteit als kenmerk van de school

Onze school kenmerkt zich door grote diversiteit, zowel in de leerlingpopulatie als in de ouderpopulatie. Leerlingen en ouders verschillen in culturele achtergrond, thuistaal, sociaaleconomische positie, opvoedstijlen en verwachtingen richting de school. Deze diversiteit vormt een belangrijk uitgangspunt in ons burgerschapsonderwijs: het biedt rijke kansen om te leren omgaan met verschillen, maar vraagt ook om duidelijke structuren, heldere communicatie en doelgerichte ondersteuning.

Diversiteit bij leerlingen

Bij leerlingen zien we een brede variatie in:

- taalvaardigheid en communicatie,
- sociale en emotionele ontwikkeling,
- normen en waarden vanuit de thuissituatie,
- ervaringen met samenwerken, conflicthantering en zelfregulatie,
- behoeften op het gebied van ondersteuning of verrijking.

Niet alle leerlingen krijgen dezelfde sociale competenties van huis uit mee. Dit vraagt dat wij actief werken aan:

- sociale vaardigheden,
- respectvol communiceren,
- omgaan met conflicten,
- perspectief nemen,
- identiteitsontwikkeling.

Diversiteit bij ouders

Ook bij ouders zien we een breed palet aan kenmerken en behoeften. Dit uit zich onder andere in:

- verschillen in opvoedstijlen en gezinswaarden,
- uiteenlopende verwachtingen van de school,
- variatie in taalbeheersing en kennis van het Nederlandse onderwijssysteem,
- verschillen in betrokkenheid, tijd en middelen.

Sommige ouders hebben extra ondersteuning nodig (bijv. op taal- of opvoedgebied), terwijl andere ouders juist behoefte hebben aan verdieping, inspraak of samenwerking. De gentrificatie van de wijk versterkt deze variatie: nieuwe gezinnen met een hogere sociaaleconomische status mengen zich met bestaande gezinnen die andere ondersteuningsbehoeften hebben.

Samenwerking met ouders

Voor een sterke pedagogische basis werken we actief aan partnerschap met ouders. Dit doen we door:

- duidelijke en begrijpelijke communicatie,
- ondersteuning waar nodig,
- ouderbijeenkomsten over thema's als mediawijsheid, sociale vaardigheden en burgerschap,
- uitnodigingen voor themasluitingen, vieringen en presentaties,
- het creëren van een open en veilige samenwerking.

Een goede relatie tussen school en ouders versterkt de sociale ontwikkeling van leerlingen en zorgt voor een gezamenlijke pedagogische lijn.

De diversiteit binnen onze school; in achtergrond, thuissituatie, verwachtingen en sociaal- emotionele behoeften maakt het noodzakelijk om sterk in te zetten op een inclusieve schoolcultuur, duidelijke waarden en doelgericht burgerschapsonderwijs. Dit vormt de basis voor de verdere analyses en doelen in dit hoofdstuk en het vervolg van het burgerschapsplan.

Een populatie die in beweging is

Onze leerlingpopulatie is sterk in verandering. Deze verschuiving wordt onder andere beïnvloed door:

Gentrificatie in de wijk- sociaaleconomische status

De sociale samenstelling van de wijk verandert zichtbaar. Er vestigen zich steeds meer gezinnen met een hogere sociaaleconomische status, terwijl andere gezinnen juist wegtrekken. Hierdoor ontstaat een mix van nieuwe en bestaande bewoners, met uiteenlopende verwachtingen, kansen en culturele bagage.

Deze ontwikkeling zorgt voor:

- grotere verschillen binnen groepen;
- wisselende ondersteuningsbehoeften;
- de noodzaak om onze aanpak voortdurend af te stemmen op de veranderende realiteit.

Gentrificatie vergroot de diversiteit binnen de school en maakt het extra belangrijk om aandacht te besteden aan gelijkwaardigheid, inclusie en sociale cohesie.

Naast de demografische verschuivingen als gevolg van gentrificatie kenmerkt de context van onze school zich door aanhoudende sociaaleconomische verschillen binnen de wijk.

Uit gemeentelijke cijfers blijkt dat in stadsdeel Oost 2.624 huishoudens leven tot 120% van het sociaal minimum (2023, voorlopig). Daarnaast ontvangen 605 inwoners een bijstandsuitkering (Participatiewet). De sociaaleconomische status van Oost, uitgedrukt in de SES-WOA-score, ligt onder het landelijk gemiddelde.¹

In landelijke cijfers bevindt circa 8–9% van de huishoudens zich tot 120% van het sociaal minimum. In verhouding tot het totaal aantal huishoudens in Oost betekent dit dat het aandeel huishoudens met een verhoogd armoederisico in de wijk relatief hoog is. Deze sociaaleconomische context weerspiegelt zich in de leerlingpopulatie van onze school.

Financiële kwetsbaarheid kan samenhangen met verschillen in ontwikkelkansen, onder andere op het gebied van taalontwikkeling, deelname aan buitenschoolse activiteiten, toegang tot educatieve en culturele voorzieningen en de mate van rust en stabiliteit in de thuissituatie. Tegelijkertijd zorgt de instroom van leerlingen uit relatief kansrijkere gezinnen voor een toenemende spreiding binnen groepen. Hierdoor ontstaat een populatie met uiteenlopende startposities en ondersteuningsbehoeften.

Deze combinatie van armoederisico en toenemende sociaaleconomische diversiteit vraagt om een doelgerichte en bewuste onderwijsaanpak. De school heeft hierin een compenserende en preventieve rol. Dit vraagt om een kennisrijk curriculum, hoge verwachtingen van alle leerlingen en een armoedesensitieve benadering binnen het pedagogisch handelen en het burgerschapsonderwijs. Vanuit deze context werken wij expliciet aan gelijke kansen, sociale cohesie en de ontwikkeling van sociale en maatschappelijke competenties.

¹ Gemeente Haarlem, Haarlem in Cijfers – Dashboard Buurten en Wijken – Oost Gegevens: huishoudens tot 120% van het sociaal minimum (2023, voorlopig), SES-WOA 2023 en bijstandscijfers 2024.

Sociale competenties als ontwikkelpunt

We zien dat kinderen niet altijd de juiste sociale vaardigheden meekrijgen vanuit de thuissituatie. Denk aan:

- omgaan met conflicten;
- delen en samenwerken;
- luisteren naar anderen;
- emoties herkennen en reguleren;
- respectvol communiceren; zowel offline als online.

Dit vraagt van ons dat we expliciet en doelgericht werken aan sociaal-emotionele ontwikkeling en burgerschapscompetenties, zowel in de klas als schoolbreed. Het thematisch onderwijs binnen GO! biedt hier rijke en betekenisvolle leermomenten voor.

Schoolweging en spreiding

Onze schoolweging en spreiding geven belangrijke informatie over de achtergrondkenmerken van onze populatie. De cijfers van de afgelopen drie schooljaren laten een duidelijke dalende lijn zien:

Schooljaar	Schoolweging	Spreiding
2022–2023	32,7	6,9
2023–2024	32,3	6,7
2024–2025	32,24	6,5
2025-2026	31,47	6,5

Interpretatie van de schoolweging en weging:

- De schoolweging blijft relatief hoog, wat betekent dat een aanzienlijk deel van onze leerlingen extra ondersteuning nodig heeft en dat we te maken hebben met uiteenlopende achtergronden.
- De daling in schoolweging en spreiding wijst tegelijkertijd op de eerder beschreven gentrificatie: een langzaam veranderende instroom, met meer leerlingen uit relatief kansrijkere gezinnen.
- De spreiding laat zien dat de verschillen binnen onze school breed zijn. Dat betekent dat we zowel leerlingen met ondersteuningsvragen als leerlingen met een verrijkinsbehoefte hebben.

Voor burgerschapsvorming betekent dit dat wij:

- sterk inzetten op gelijke kansen door een kennisrijk curriculum en kansrijk adviseren middels thematisch onderwijs;
- rekening houden met verschillende startposities;
- onderwijs bieden dat zowel ondersteunt als uitdaagt.

Maatschappelijke ontwikkelingen rondom de school

Naast veranderingen in de wijk spelen bredere maatschappelijke vraagstukken die invloed hebben op onze leerlingen, zoals:

- toenemende druk van social media en online identiteit;
- maatschappelijke polarisatie;
- thema's zoals duurzaamheid, diversiteit en inclusie;
- wisselende sociaaleconomische omstandigheden;
- globale gebeurtenissen die via media snel doordringen tot kinderen.

Deze vraagstukken bieden kansen om burgerschap levendig en betekenisvol te maken, maar vragen ook dat we leerlingen begeleiden in kritisch denken, perspectief nemen, mediawijsheid en het uiten en bespreken van gevoelens en meningen.

Conclusie van de analyse

Onze leerlingen hebben juist door de diversiteit, sociaaleconomische verschillen en veranderende populatie; rijk en doelgericht burgerschapsonderwijs nodig dat:

- aansluit bij hun achtergrond en leefwereld;
- hen ondersteunt in sociale en emotionele ontwikkeling;
- hen helpt omgaan met verschillen;
- ruimte biedt voor reflectie, dialoog en democratische processen;
- en hen voorbereidt op een toekomst in een pluriforme samenleving.

Deze analyse vormt de basis voor de specifieke schooldoelen die we verder uitwerken in onderstaand tabel.

Het basisaanbod burgerschap op onze school

Het burgerschapsonderwijs op onze school is geïntegreerd in het dagelijkse onderwijs en vormt geen losstaand vak. Burgerschap komt terug in het pedagogisch klimaat, het thematisch geïntegreerde onderwijs (GO!), de dagelijkse omgangsvormen in de school en in specifieke activiteiten waarin leerlingen oefenen met sociale en maatschappelijke competenties.

Het basisaanbod richt zich op het ontwikkelen van kennis, vaardigheden en houdingen die leerlingen nodig hebben om actief en verantwoord deel te nemen aan een diverse en democratische samenleving.

Thematisch geïntegreerd onderwijs (GO!)

Het belangrijkste onderdeel van ons basisaanbod is het thematisch onderwijs binnen GO!. Binnen deze thema's worden burgerschapsdoelen expliciet behandeld en gekoppeld aan maatschappelijke en historische contexten. Leerlingen onderzoeken maatschappelijke vraagstukken, leren verschillende perspectieven kennen en ontwikkelen hun eigen mening.

Binnen GO! komen onder andere de volgende thema's aan bod:

- Vieren en Herdenken – identiteit, democratische waarden, vrijheid en mensenrechten
- Wereld van Werk – grondrechten, gelijke kansen, arbeid en solidariteit
- Wonen en Bouwen – leefomgeving, ongelijkheid en verantwoordelijkheid voor de samenleving
- Aarde – duurzaamheid en zorg voor de planeet
- Wat is Leven – identiteit, diversiteit en zorg voor jezelf en anderen
- Uitvindingen en Ontdekkingen – ontstaan van democratie en maatschappelijke verandering
- Leonardo en de Renaissance – kritisch denken en de rol van de mens in de samenleving

Binnen deze thema's werken leerlingen met onderzoeksvragen, gesprekken, opdrachten en presentaties waarin burgerschapsvaardigheden worden ontwikkeld.

Binnen het basisaanbod worden verschillende werkvormen ingezet om burgerschapsvaardigheden te ontwikkelen, zoals:

- kringgesprekken en filosofische gesprekken
- debatten en discussies
- samenwerkingsopdrachten
- reflectieopdrachten
- presentaties en onderzoeksopdrachten

Leerlingen oefenen hiermee met kritisch denken, perspectief nemen en morele afwegingen.

Onze analyse van de leerlingpopulatie leidt tot de behoefte aan:

1. De school stimuleert dat leerlingen zich ontwikkelen tot burgers die respectvol, verantwoordelijk en bewust communiceren in zowel fysieke als online

omgevingen, waarbij zij rekening houden met zichzelf en anderen en handelen binnen de geldende afspraken en normen. passend bij het domein schoolcultuur

2. De school draagt bij aan de ontwikkeling van leerlingen tot burgers die verschillen tussen mensen herkennen, respecteren en waarderen, waaronder verschillen in genderidentiteit en seksuele diversiteit, en die actief bijdragen aan een veilig, inclusief en verdraagzaam schoolklimaat. passend bij het domein diversiteit.

3. De school ondersteunt leerlingen in het ontwikkelen van een eigen mening, het luisteren naar en waarderen van andere perspectieven en het respectvol deelnemen aan gesprekken en discussies, zodat zij leren omgaan met meningsverschillen binnen een democratische samenleving. passend bij domein democratische waarden

4. De school leert leerlingen om bewust, veilig en kritisch deel te nemen aan de digitale samenleving, waarbij zij inzicht ontwikkelen in online informatie, media en gedrag en verantwoordelijkheid nemen voor hun digitale handelen. passend bij domein het domein diversiteit.

Doorlopende leerlijn burgerschap

Ons burgerschapsplan is opgebouwd rond de vijf kerndoelen die binnen GO! worden aangeboden. Zie de aanvullende documenten behorende bij onze methode.

GO! conceptkerndoelen SLO

Kerndoel
1. Schoolcultuur
2. Diversiteit
3. Democratische waarden
4. Maatschappelijke betrokkenheid
5. Democratische betrokkenheid
6. Maatschappelijke vraagstukken

Uitwerking van de kerndoelen

Onderstaand een uitwerking van de kerndoelen, opgesplitst naar kennis, vaardigheden en attitude en onze ambities. Binnen GO wordt onderscheid gemaakt in de doelen van de SLO.

Kerndoel 1: schoolcultuur- de school zorgt voor een democratische cultuur

Het gaat binnen dit kerndoel over de SLO doelen:

- Zorgen voor een veilige schoolomgeving met aandacht voor diversiteit en inclusie
- Aanbieden van activiteiten die de betekenis van democratische waarden laten zien
- Stimuleren van kritische denkvaardigheden, morele en ethische oordeelsvorming en het offline en online respectvol communiceren daarover
- Samen met leerlingen vormgeven van een democratische cultuur
- Aandacht besteden aan actualiteit en maatschappelijke vraagstukken in samenhang met verschillende vakgebieden.

Schoolspecifiek doel 1: Onze school bevordert een democratische schoolcultuur waarin leerlingen zich veilig voelen, respectvol omgaan met diversiteit en actief leren deelnemen aan gesprekken en besluitvorming over maatschappelijke en actuele vraagstukken.

Kennis	Vaardigheden	Houding
Leerlingen: • kennen de schoolafspraken en gedragsverwachtingen en begrijpen waarom deze belangrijk zijn voor een veilige en prettige schoolomgeving; • weten dat regels en afspraken bijdragen aan veiligheid, respect en samenwerking binnen de school; • kennen basiswaarden van de democratische samenleving, zoals vrijheid, gelijkheid, respect en verantwoordelijkheid; • weten wat respectvolle communicatie is, zowel in de klas als online;	Leerlingen: • communiceren op een respectvolle manier met klasgenoten en volwassenen, zowel offline als online; • luisteren naar anderen, laten elkaar uitspreken en gaan respectvol om met verschillende meningen; • vormen en verwoorden hun eigen mening op een passende manier; • houden zich aan afgesproken regels en routines binnen de school; • kunnen aangeven wanneer iets voor henzelf of voor een ander niet prettig of niet respectvol voelt;	Leerlingen; • tonen respect voor anderen, voor verschillen tussen mensen en voor gemaakte afspraken; • voelen zich medeverantwoordelijk voor een veilige en inclusieve schoolomgeving; • staan open voor andere meningen en perspectieven; • staan open voor feedback op hun gedrag en zijn bereid hiervan te leren; • laten zorg en betrokkenheid zien voor zichzelf en voor anderen, offline en online;

Burgerschapsonderwijs op de FX

• begrijpen dat mensen verschillende achtergronden, meningen en overtuigingen kunnen hebben; • begrijpen dat hun gedrag invloed heeft op anderen en op de groep.	• nemen verantwoordelijkheid voor hun eigen gedrag en bijdrage aan de groep; • brengen ideeën, vragen of aandachtspunten in via de klas of de leerlingenraad; • vertegenwoordigen, passend bij hun leeftijd, de belangen van hun klas binnen de leerlingenraad.	• ervaren dat hun stem ertoe doet en tonen betrokkenheid bij besluiten en activiteiten binnen de school.
--	---	--

Doorlopende leerlijn (globale beschrijving);

In de onderbouw ligt de nadruk op samen spelen, emoties herkennen, eenvoudige afspraken maken en het ervaren van veiligheid en vertrouwen. Leerlingen leren luisteren naar elkaar en rekening houden met verschillen. In de middenbouw ontwikkelen leerlingen meer inzicht in hun eigen gedrag en dat van anderen. Zij oefenen met samenwerken, het verwoorden van hun mening en het respectvol omgaan met meningsverschillen. In de bovenbouw nemen leerlingen steeds meer verantwoordelijkheid voor de groepsdynamiek en het schoolklimaat. Zij oefenen met inspraak, vertegenwoordiging en het voeren van gesprekken over actuele, morele en maatschappelijke vraagstukken.

Binnen onze school werken we doelgericht aan een veilige, inclusieve en democratische schoolcultuur. Leerlingen leren hoe zij respectvol met elkaar omgaan, verantwoordelijkheid nemen voor hun gedrag en actief bijdragen aan de schoolgemeenschap. De ontwikkeling van deze vaardigheden verloopt doorlopend van onderbouw tot bovenbouw en wordt ondersteund door ons programma voor sociaal-emotioneel leren Kwink in de groepen 1 t/m 8.

Kwink biedt structurele lessen waarin leerlingen werken aan vaardigheden zoals emotieregulatie, samenwerken, respectvolle communicatie, het omgaan met verschillen en het oplossen van conflicten. Deze vaardigheden vormen de basis voor burgerschapsontwikkeling. Daarnaast besteden we in de klas aandacht aan schoolafspraken, democratische waarden, diversiteit en actuele maatschappelijke onderwerpen. Leerlingen oefenen met het vormen en uiten van hun mening en leren luisteren naar anderen.

Schoolbreed aanbod;

- Voor de sociaal-emotionele ontwikkeling maken wij gebruik van Kwink in alle groepen. In de lessen werken leerlingen aan vaardigheden zoals samenwerken, empathie, respectvolle communicatie en het omgaan met conflicten. Aan het begin van ieder schooljaar besteden we tijdens de Gouden Weken extra aandacht aan groepsvorming en het maken van gezamenlijke afspraken voor een positief en veilig groepsklimaat.
- Binnen de school hanteren we duidelijke gedragsverwachtingen en schoolafspraken. Leerlingen worden actief betrokken bij het schoolleven. Vanaf groep 5 kunnen zij deelnemen aan de leerlingenraad, waarin zij hun klas vertegenwoordigen en leren hun mening te verwoorden en mee te denken over schoolzaken.
- Daarnaast stimuleren we burgerschapsontwikkeling door een rijke en inclusieve leesomgeving en door leerlingen te laten oefenen met denkvragen en gesprekken over verschillende perspectieven en maatschappelijke thema's.

- We hechten waarde aan een goede samenwerking met ouders. Ouders worden betrokken bij het onderwijs, bijvoorbeeld bij thema-openingen en afsluitingen binnen ons thematisch onderwijs, waardoor de verbinding tussen school, thuis en samenleving wordt versterkt.
- In het kader van doen onze leerlingen uit groep 8 mee met het kansrijk project van het Stedelijk Gymnasium.
- De leerlingen van de bovenbouw helpen de jongere kinderen structureel met het Bouw! Lezen.

Kerdoel 2: diversiteit- de leerling handelt respectvol vanuit kennis over een diverse samenleving

Het gaat binnen dit kerndoel over de SLO doelen:

- Kennis over hoe de grondwet diversiteit in geloofs- en levensovertuiging, politieke voorkeur, afkomst, gender, seksuele oriëntatie en beperkingen beschermt.
- Inschatten en bespreken van situaties die racistisch, discriminerend of stereotyperend zijn.
- Verkennen van en reflecteren op de eigen offline en online identiteit in relatie tot anderen.
- In gedrag rekening houden met ervaringen en perspectieven van anderen.

Schoolspecifiek doel 2: Onze school stimuleert dat leerlingen kennis ontwikkelen over grondrechten, gelijkwaardigheid en diversiteit. Leerlingen leren dat de grondwet vrijheid en gelijke behandeling beschermt, ongeacht geloof, afkomst, gender, seksuele oriëntatie of beperking. Daarnaast leren leerlingen discriminerend, racistisch of stereotyperend gedrag te herkennen en te bespreken, reflecteren zij op hun eigen identiteit (offline en online) en leren zij rekening te houden met de perspectieven en ervaringen van anderen. Zo dragen zij bij aan een respectvolle en inclusieve schoolomgeving.

Kennis	Vaardigheden	Houding
Leerlingen: • weten dat de grondwet vrijheid en gelijke behandeling beschermt, ongeacht geloof, afkomst, gender, seksuele oriëntatie of beperking; • kennen voorbeelden van diversiteit in de samenleving; • weten wat discriminatie, racisme en stereotypering betekenen; • begrijpen dat mensen verschillende identiteiten, achtergronden en perspectieven hebben.	Leerlingen: • herkennen en bespreken situaties waarin sprake kan zijn van discriminatie, racisme of stereotypering; • verkennen en verwoorden hun eigen identiteit, zowel offline als online; • luisteren naar verschillende perspectieven en gaan respectvol in gesprek; • houden in hun gedrag rekening met de gevoelens, ervaringen en standpunten van anderen.	Leerlingen: • tonen respect voor verschillen tussen mensen; • staan open voor andere perspectieven en ervaringen; • voelen zich verantwoordelijk om bij te dragen aan een veilige en inclusieve schoolomgeving; • laten in hun gedrag zien dat iedereen gelijkwaardig behandeld hoort te worden.

Doorlopende leerlijn

In de onderbouw leren leerlingen dat mensen van elkaar kunnen verschillen en dat iedereen erbij hoort. Zij oefenen met respectvol omgaan met elkaar, het herkennen van gevoelens en het begrijpen dat iedereen gelijkwaardig is. In de middenbouw verdiepen leerlingen hun begrip van diversiteit. Zij leren verschillen benoemen, uitsluiting en stereotypering herkennen en rekening houden met de gevoelens en perspectieven van anderen, zowel offline als online. In de bovenbouw verdiepen leerlingen hun inzicht in identiteit, grondrechten en gelijkwaardigheid. Zij leren respectvol omgaan met maatschappelijke verschillen, waaronder gender- en seksuele diversiteit, onder andere via het thema ‘Wat is Leven’, en dragen actief bij aan een veilig en inclusief schoolklimaat.

Schoolbreed onderwijsaanbod

- Leerlingen worden binnen GO! actief gestimuleerd om rekening te houden met verschillende perspectieven. In gesprekken delen ze hun mening en luisteren ze naar ervaringen van anderen. Alle thema's bieden ruimte om perspectieven te verkennen; leerlingen kruipen regelmatig in de huid van mensen met andere achtergronden of leefwerelden, De leerkracht begeleidt dit proces, stimuleert openheid en modelt bewust gedrag in de groep.
- Rijke en inclusieve leesomgeving met prentenboeken, verhalen en informatieve teksten waarin diversiteit en gelijkwaardigheid zichtbaar zijn.
- Gespreksvoering in de klas (kringgesprekken), waarin leerlingen ervaringen delen en leren respectvol te luisteren naar verschillende perspectieven.
- De week van de Mediawijsheid vanaf groep 5.
- Naast het schoolbrede onderwijsaanbod maken wij als school in het kader van ons burgerschapsonderwijs ook gebruik van aanvullende activiteiten/ voorstellingen binnen de school.

Kerdoel 3; democratische waarden- de leerling geeft aan hoe diens handelen verbonden is met democratische waarden

Het gaat binnen dit kerndoel over de SLO doelen;

- Kennis over de ontwikkeling en de betekenis van de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit
- Kennis over het belang van de grondwet kinder- en mensen- rechten ter bescherming van vrijheid, gelijkheid en solidariteit
- Verkennen van de grenzen aan vrijheid, gelijkheid en solidariteit
- Verkennen op basis van morele en ethische perspectieven wat rechtvaardigheid en verantwoordelijk handelen betekent voor jezelf
- Afwegen hoe het eigen handelen effect heeft op de omgeving en het welzijn van anderen, nu en in de toekomst.

Schoolspecifiek doel 3:

Onze school stimuleert dat leerlingen kennis ontwikkelen over democratische waarden zoals vrijheid, gelijkheid en solidariteit en begrijpen waarom deze waarden belangrijk zijn in een democratische samenleving. Leerlingen leren dat de grondwet en kinder- en mensenrechten deze waarden beschermen.

Wij begeleiden leerlingen bij het verkennen van de grenzen van vrijheid, gelijkheid en solidariteit en bij het nadenken over wat rechtvaardig en verantwoordelijk handelen betekent. Leerlingen leren hun eigen keuzes en gedrag te overwegen en te begrijpen welke invloed hun handelen heeft op anderen en op de samenleving, nu en in de toekomst.

Kennis	Vaardigheden	Houding
Leerlingen: • kennen de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit; • weten dat de grondwet en kinder- en mensenrechten deze waarden beschermen; • begrijpen dat rechten en vrijheden ook grenzen hebben; • kennen voorbeelden van situaties waarin rechtvaardigheid en verantwoordelijkheid een rol spelen.	Leerlingen: • verkennen verschillende morele en ethische perspectieven; • denken na over wat eerlijk en rechtvaardig handelen betekent; • wegen af welke gevolgen hun eigen handelen heeft voor anderen en de omgeving; • gaan respectvol in gesprek over verschillende meningen. bespreken situaties waarin vrijheid, gelijkheid en solidariteit een rol spelen;	Leerlingen: • staan open voor verschillende perspectieven en meningen; • voelen zich verantwoordelijk voor hun gedrag tegenover anderen; • zijn bereid na te denken over de gevolgen van hun handelen voor anderen en voor de samenleving. • tonen respect voor vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit;

Doorlopende leerlijn (globale beschrijving)

Leerlingen leren in de onderbouw dat iedereen erbij hoort en dat het belangrijk is om eerlijk en respectvol met elkaar om te gaan. Zij oefenen met delen, samenwerken en rekening houden met anderen. Leerlingen verdiepen hun begrip van vrijheid, gelijkheid en eerlijkheid in de middenbouw. Zij leren dat regels en afspraken belangrijk zijn om goed samen te leven en verkennen situaties waarin iets eerlijk of oneerlijk kan zijn. In de bovenbouw leren leerlingen hun kennis van democratische waarden, grondrechten en rechtvaardigheid verdiepen. Zij denken na over maatschappelijke vraagstukken en leren afwegen hoe hun eigen handelen invloed heeft op anderen en op de samenleving.

Schoolbreed onderwijsaanbod:

- Binnen elk thema van GO! werken leerlingen met denkvragen die hen aanzetten tot moreel en ethisch denken. Ze bespreken bijvoorbeeld; zijn grenzen voor iedereen hetzelfde? Moet je je altijd aanpassen aan de cultuur van het land waar je woont? Of 'Hoe kun je je bijdragen aan het verkleinen van de kloof tussen arm en rijk?' Zo leren zij afwegen wat eerlijk is, wat goed is om te doen en welk effect hun keuzes hebben. De leerkracht begeleidt dit proces door ruimte te geven voor verschillen en morele dilemma's bespreekbaar te maken.
- Inzet Kwink in de groepen 1 t/m 8.
- Inzet Jeugdjournaal vanaf groep 6 waarbij actuele gebeurtenissen worden besproken aan de hand van een stelling zodat leerlingen leren argumenteren, luisteren en reageren op verschillende standpunten.

Kerdoel 4: maatschappelijke betrokkenheid- de leerling verkent verschillende mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving

Het gaat binnen dit kerndoel over de SLO doelen;

- Kennis over taken, rollen, rechten en plichten van burgers in de samenleving
- Verkennen welke middelen kunnen worden ingezet om individueel en collectief bij te dragen aan maatschappelijke veranderingen
- Oriënteren op maatschappelijke initiatieven, bewegingen en organisaties
- Verkennen van de eigen mogelijkheden om maatschappelijke betrokkenheid vorm te geven
- Benoemen en waarderen van de eigen bijdrage aan de samenleving in dagelijkse situaties.

Schoolspecifiek doel 4: Onze school stimuleert dat leerlingen inzicht ontwikkelen in de rol van burgers in de samenleving, inclusief rechten, plichten en verantwoordelijkheden. Leerlingen verkennen manieren waarop zij individueel en samen kunnen bijdragen aan de samenleving en worden gestimuleerd om hun eigen bijdrage in dagelijkse situaties te herkennen en te waarderen.

Kennis	Vaardigheden	Houding
Leerlingen: • weten dat burgers rechten, plichten en verantwoordelijkheden hebben in de samenleving; • kennen voorbeelden van maatschappelijke initiatieven, organisaties en activiteiten; • begrijpen dat mensen op verschillende manieren kunnen bijdragen aan de samenleving.	Leerlingen: • denken na over hun eigen rol en verantwoordelijkheid binnen de school en de samenleving; • herkennen en benoemen situaties waarin zij iets voor anderen of de gemeenschap kunnen betekenen. • verkennen manieren waarop zij zelf of samen met anderen kunnen bijdragen aan hun omgeving;	Leerlingen: • tonen betrokkenheid bij hun omgeving; • zijn bereid iets voor anderen of de gemeenschap te doen; • waarderen hun eigen bijdrage en die van anderen aan de samenleving.

Doorlopende leerlijn (globale beschrijving)

In de onderbouw leren leerlingen dat zij onderdeel zijn van een groep en dat zij door kleine handelingen kunnen bijdragen aan een fijne en veilige omgeving. Zij oefenen met samenwerken, helpen en zorg dragen voor elkaar en hun omgeving. In de middenbouw verdiepen leerlingen hun inzicht in de rol van burgers in de samenleving. Zij leren dat mensen verantwoordelijkheden hebben en dat zij samen kunnen bijdragen aan een prettige leefomgeving. Leerlingen verkennen voorbeelden van maatschappelijke initiatieven en denken na over hun eigen rol binnen de school en hun omgeving.

In de bovenbouw verdiepen leerlingen hun begrip van maatschappelijke betrokkenheid. Zij onderzoeken op welke manieren mensen zich inzetten voor de samenleving en verkennen hoe zij zelf een bijdrage kunnen leveren. Leerlingen leren hun eigen rol en verantwoordelijkheid te benoemen en waarderen hun bijdrage aan de school, de omgeving en de samenleving.

Schoolbreed onderwijsaanbod:

- In elk thema van GO! voeren leerlingen gesprekken waarin zij hun mening leren verwoorden en leren luisteren naar anderen. Ze ontdekken dat meningsverschillen normaal zijn en dat verschillende opvattingen naast elkaar mogen bestaan. De leerkracht speelt hierin een essentiële rol door gesprekken te begeleiden, respectvol taalgebruik te modelleren en ruimte te geven aan alle stemmen. Zo groeit het besef dat respectvolle communicatie de basis is voor samen leren en samenleven.
- In de Kwinklessen is er structureel aandacht voor het reflecteren op het eigen gedrag en dat van de ander.
- We doen mee met gezamenlijke activiteiten in de wijk; burendag in september, elke eerste maandag van de maandag bovenbouwleerlingen die helpen met de omgeving van het Teylerplein schoon te maken. Zo leren kinderen dat zij iets kunnen betekenen voor de buurt.
- Leerlingen bezoeken verenigingen en maatschappelijke organisaties in de omgeving, speeltuinvereniging Papegaai, de Oosterkerk en Buurts. Hierdoor leren zij over verschillende vormen van organisatie, ontmoeting en betrokkenheid in de samenleving.
- Actieve deelname aan maatschappelijke activiteiten; leerlingen in de bovenbouw nemen deel aan maatschappelijke activiteiten binnen de context van de school. De groepen 7 en 8 herdenken ieder jaar het bombardement in de Amsterdamse buurt en krijgen een gastles van een overlevende.
- Adoptie van het monument ter nagedachtenis aan het bombardement in de Amsterdamse buurt.
- Deelname aan de kinderraad van de gemeente Haarlem.
- Actieve deelname aan maatschappelijke activiteiten: Leerlingen in de bovenbouw nemen deel aan maatschappelijke activiteiten binnen de context van school.
- Uitstapjes en excursies in de groepen 1 t/m 8 in het kader van ons thematisch onderwijs. We halen de buitenwereld naar binnen en gaan geregeld op stap met de kinderen naar buiten.

Kerdoel 5: democratische betrokkenheid- de leerling verkent hoe die democratisch handelen in dagelijkse situaties kan vormgeven

Het gaat binnen dit kerndoel over de SLO doelen;

- Beschrijven hoe in een democratie macht en invloed worden uitgeoefend
- Benoemen van vormen van inspraak en besluitvorming in dagelijkse situaties
- Communiceren op respectvolle wijze
- Leren omgaan met de wensen en de stem van de minderheid in besluitvormingsprocessen
- Reflecteren op proces en uitkomsten van inspraak en besluitvorming in de schoolomgeving.

Schoolspecifiek doel 5:

Onze school stimuleert dat leerlingen leren hoe inspraak en besluitvorming werken in een democratie. Leerlingen oefenen met respectvol communiceren, hun mening geven, luisteren naar anderen en rekening houden met verschillende standpunten, waaronder die van een minderheid. Daarnaast reflecteren zij op inspraak en besluitvorming binnen de klas en de school.

Kennis	Vaardigheden	Houding
Leerlingen: • weten dat in een democratie macht en invloed worden gedeeld en dat burgers inspraak kunnen hebben; • kennen voorbeelden van inspraak en besluitvorming in dagelijkse situaties, zoals in de klas of op school; • begrijpen dat bij besluitvorming verschillende meningen en belangen een rol spelen.	Leerlingen: • geven hun mening op een respectvolle manier en luisteren naar anderen; • nemen deel aan gesprekken en besluitvorming in de klas; • leren omgaan met verschillende standpunten, ook wanneer zij het ergens niet mee eens zijn; • reflecteren op processen en uitkomsten van inspraak en gezamenlijke besluitvorming.	Leerlingen: • tonen respect voor de mening van anderen; • staan open voor verschillende perspectieven; • accepteren dat bij besluitvorming ook rekening wordt gehouden met de stem van een minderheid; • voelen zich betrokken bij gezamenlijke afspraken en besluiten.

Doorlopende leerlijn

In de onderbouw leren leerlingen dat iedereen een stem heeft binnen de groep. Zij oefenen met luisteren naar elkaar, om de beurt spreken en samen eenvoudige keuzes maken, bijvoorbeeld bij activiteiten in de klas. Leerlingen ervaren dat afspraken samen worden gemaakt en dat het belangrijk is rekening te houden met elkaar.

In de middenbouw verdiepen leerlingen hun begrip van inspraak en besluitvorming. Zij leren hun mening te geven, naar anderen te luisteren en respectvol met verschillende standpunten om te gaan. Leerlingen oefenen met gezamenlijke besluitvorming in de klas en leren dat ook de mening van een minderheid aandacht verdient.

In de bovenbouw verdiepen leerlingen hun inzicht in democratisch handelen. Zij leren hoe inspraak en besluitvorming werken in een democratische samenleving en passen dit toe in de schoolcontext, bijvoorbeeld in de klas of via de leerlingenraad. Leerlingen reflecteren op het proces van besluitvorming en de rol van verschillende meningen en belangen.

Schoolbreed onderwijsaanbod:

- Binnen GO! reflecteren leerlingen regelmatig op hun eigen handelen, keuzes en samenwerking met anderen. Door te werken aan betekenisvolle opdrachten, klasgesprekken zoals debatteren, discussiëren en filosoferen en presentaties te geven, worden zij zich bewust van hun rol in de groep en de bredere samenleving. Ze leren dat kleine handelingen; helpen, delen, luisteren, verantwoordelijkheid nemen, bijdragen aan een positieve omgeving. De leerkracht speelt hierin een coachende rol en stimuleert leerlingen om hun eigen bijdrage te benoemen en te waarderen.
- Binnen GO! ervaren leerlingen in groepsopdrachten, klasgesprekken en samenwerkingsvormen hoe besluiten tot stand komen. Ze leren dat de meerderheid niet altijd 'gelijk' heeft en dat de stem van de minderheid meetelt. De leerkracht begeleidt dit proces bewust, stimuleert empathie en laat leerlingen ervaren hoe je keuzes maakt die recht doen aan iedereen.
- Binnen GO! reflecteren leerlingen niet alleen op het eindresultaat van een opdracht, maar ook op het proces ernaar toe. Ze denken na over hun rol in de samenwerking; Hoe verliep het overleg? Werd iedereen gehoord? Welke keuzes zijn gemaakt en waarom? Deze reflectie is een vast onderdeel van de afsluitende fase van samenwerkingsopdrachten en versterkt het bewustzijn van gezamenlijke besluitvorming binnen de klas en school. Zo leren leerlingen dat invloed uitoefenen ook betekent; terugkijken, bijsturen en leren van ervaringen.
- Door middel van denkvragen en klassengesprekken oefenen leerlingen met het verkennen van verschillende perspectieven.
- In de lessen sociaal-emotionele ontwikkeling met Kwink leren leerlingen vaardigheden zoals luisteren naar elkaar, respectvol communiceren, samenwerken en rekening houden met verschillende standpunten.
- Bespreken van het Jeugdjournaal en stellingname.

Kerdoel 6: maatschappelijke vraagstukken- de leerling weegt af welke mogelijkheden die heeft om ten aanzien van de maatschappelijke vraagstukken te handelen

Het gaat binnen dit kerndoel over de SLO doelen;

- Benoemen welke belangen en perspectieven een rol spelen binnen actuele, maatschappelijke en planetaire vraagstukken
- Uitdrukken van persoonlijke idealen en opvattingen
- Reflecteren hoe de eigen identiteit en waarden het handelen kunnen beïnvloeden
- Verkennen welke individuele en collectieve bijdragen aan oplossingen mogelijk zijn.

Schoolspecifiek doel 6:

Onze school stimuleert dat leerlingen actuele maatschappelijke en planetaire vraagstukken verkennen, verschillende perspectieven leren herkennen en hun eigen opvattingen en waarden verwoorden. Leerlingen reflecteren op hoe hun handelen invloed heeft op anderen en denken na over mogelijke bijdragen aan oplossingen.

Kennis	Vaardigheden	Houding
Leerlingen: • weten dat bij maatschappelijke en planetaire vraagstukken verschillende belangen en perspectieven een rol spelen; • begrijpen dat mensen verschillende waarden, idealen en opvattingen kunnen hebben; • weten dat hun identiteit en waarden invloed kunnen hebben op hun handelen; • kennen voorbeelden van manieren waarop mensen individueel of samen kunnen bijdragen aan oplossingen.	Leerlingen: • herkennen en bespreken verschillende perspectieven bij maatschappelijke vraagstukken; • verwoorden hun eigen mening, idealen en opvattingen; • reflecteren op hoe hun eigen waarden en identiteit hun handelen beïnvloeden; • verkennen mogelijke individuele en gezamenlijke bijdragen aan oplossingen.	Leerlingen: • staan open voor verschillende meningen en perspectieven • tonen betrokkenheid bij maatschappelijke en planetaire vraagstukken • zijn bereid na te denken over hun eigen rol en verantwoordelijkheid; • tonen bereidheid om bij te dragen aan een rechtvaardige en duurzame samenleving.

Burgerschapsonderwijs op de FX

Doorlopende leerlijn (globaal)

Leerlingen in de onderbouw maken kennis met eenvoudige maatschappelijke thema's en leren dat mensen verschillende meningen en ideeën kunnen hebben. Zij oefenen met het uiten van hun eigen mening, luisteren naar anderen en nadenken over hoe hun gedrag invloed heeft op anderen.

In de middenbouw verdiepen leerlingen hun begrip van maatschappelijke vraagstukken. Zij leren verschillende perspectieven herkennen en bespreken, verwoorden hun eigen opvattingen en denken na over hoe hun waarden en keuzes invloed hebben op hun handelen.

In de bovenbouw verdiepen leerlingen hun inzicht in maatschappelijke en planetaire vraagstukken. Zij verkennen verschillende belangen en perspectieven, reflecteren op hun eigen idealen en waarden en denken na over mogelijke individuele en gezamenlijke bijdragen aan oplossingen.

Schoolbreed onderwijsaanbod

- Binnen elk GO!- thema worden leerlingen gestimuleerd om hun eigen mening te vormen over maatschappelijke onderwerpen. In filosofische gesprekken, discussies, debatten, schrijfp opdrachten en presentaties geven zij uitdrukking aan wat zij belangrijk vinden.
- Samenhang met eerder beschreven aanbod in kerndoel 1 t/m 5.

Burgerschapsonderwijs op de FX

Overzicht Burgerschapsonderwijs

Kerndoel	Schoolspecifiek doel	Doorlopende leerlijn (globaal)	Schoolaanbod
1. Schoolcultuur	Leerlingen leren respectvol met elkaar omgaan en dragen bij aan een veilige en inclusieve schoolomgeving.	Onderbouw: omgaan met elkaar en afspraken leren. Middenbouw: verantwoordelijkheid nemen in de groep. Bovenbouw: actief bijdragen aan een positieve schoolcultuur.	Kwink, Gouden Weken, duidelijke gedragsverwachtingen, klassengesprekken, leerlingenraad.
2. Diversiteit	Leerlingen leren verschillen tussen mensen herkennen, waarderen en respectvol omgaan met verschillende perspectieven.	Onderbouw: verschillen herkennen en respecteren. Middenbouw: perspectieven bespreken en uitsluiting herkennen. Bovenbouw: reflecteren op identiteit en gelijkwaardigheid.	Kwink-lessen, rijke inclusieve leesomgeving, klassengesprekken, thematisch onderwijs, mediawijsheid.
3. Democratische waarden	Leerlingen ontwikkelen inzicht in vrijheid, gelijkheid en solidariteit en denken na over rechtvaardig en verantwoordelijk handelen.	Onderbouw: eerlijk delen en samenwerken. Middenbouw: nadenken over eerlijkheid en regels. Bovenbouw: democratische waarden en maatschappelijke vraagstukken verkennen.	Kwink, klassengesprekken, denkvragen, thematisch onderwijs (grondwet, samenleving).
4. Maatschappelijke betrokkenheid	Leerlingen verkennen hoe zij kunnen bijdragen aan hun omgeving en de samenleving.	Onderbouw: helpen en samenwerken. Middenbouw: nadenken over rollen en verantwoordelijkheden. Bovenbouw: eigen bijdrage aan de samenleving verkennen.	Klassengesprekken, thematisch onderwijs, schoolactiviteiten, maatschappelijke thema's.
5. Democratische betrokkenheid	Leerlingen leren hoe inspraak en besluitvorming werken en oefenen met democratisch handelen in dagelijkse situaties.	Onderbouw: samen keuzes maken. Middenbouw: mening geven en luisteren naar anderen. Bovenbouw: deelnemen aan inspraak en reflecteren op besluitvorming.	Kwink, klassengesprekken, leerlingenraad vanaf groep 5, denkvragen, actualiteit bespreken.

Burgerschapsonderwijs op de FX

Kerdoel	Schoolspecifiek doel	Doorlopende leerlijn (globaal)	Schoolaanbod
6. Maatschappelijke vraagstukken en identiteit	Leerlingen verkennen maatschappelijke en planetaire vraagstukken, herkennen verschillende perspectieven en reflecteren op hun eigen waarden en mogelijke bijdragen aan oplossingen.	Onderbouw: kennismaken met verschillende meningen en ideeën. Middenbouw: perspectieven herkennen en eigen mening verwoorden. Bovenbouw: maatschappelijke vraagstukken verdiepen en nadenken over oplossingen.	zie kerndoel 1 t/m 5

Zichtbaar en meetbaar

Evaluatiemomenten

De ontwikkeling van burgerschapscompetenties wordt structureel gevolgd binnen de school. Leerkrachten observeren dagelijks het gedrag van leerlingen tijdens lessen, samenwerkingsopdrachten en sociale situaties op het schoolplein.

Observaties worden besproken tijdens:

- groepsbesprekingen
- kindgesprekken
- overlegmomenten met intern begeleider

Daarnaast worden instrumenten voor sociaal-emotionele ontwikkeling gebruikt, zoals bijvoorbeeld KIIK! en Stoeltjesdans.

Het team bespreekt jaarlijks:

- of de gestelde burgerschapsdoelen worden behaald
- of het aanbod aansluit bij de leerlingenpopulatie
- welke aanpassingen nodig zijn in het curriculum

Evaluatie van het burgerschapsonderwijs

De evaluatie van het burgerschapsonderwijs vindt structureel plaats binnen de bestaande kwaliteitscyclus van de school. Minimaal één keer per schooljaar wordt het burgerschapsonderwijs geagendeerd tijdens een teamoverleg. Tijdens deze evaluatiemomenten bespreekt het team in hoeverre de gestelde doelen worden bereikt en of het huidige aanbod nog aansluit bij de behoeften van onze leerlingen.

De evaluatie wordt gevoed door verschillende bronnen, zoals observaties van leerkrachten, ervaringen uit de dagelijkse onderwijspraktijk, resultaten uit sociaal-emotionele monitoring en signalen vanuit leerlingen en ouders.

Tijdens de evaluatie bespreken we met het team onder andere de volgende vragen:

- Behalen leerlingen de gestelde burgerschapsdoelen?
- Sluit het onderwijsaanbod nog voldoende aan bij de kenmerken en behoeften van onze leerlingenpopulatie?

- In hoeverre krijgen leerlingen voldoende gelegenheid om burgerschapsvaardigheden te oefenen in de klas en in de school?

Criteria

Bij de evaluatie gebruiken we onder andere de volgende criteria:

- leerlingen tonen respect voor anderen en verschillende perspectieven
- leerlingen kunnen samenwerken en deelnemen aan gesprekken
- leerlingen nemen verantwoordelijkheid voor hun gedrag en hun omgeving
- leerlingen laten betrokkenheid zien bij maatschappelijke thema's
- het burgerschapsonderwijs is zichtbaar in het curriculum en in het pedagogisch klimaat van de school

De uitkomsten van deze evaluatie worden gebruikt om het onderwijsaanbod waar nodig bij te stellen en verder te ontwikkelen.

Zichtbaar

Het burgerschapsonderwijs op De FX is zichtbaar in zowel het curriculum als in de dagelijkse schoolpraktijk. Leerlingen oefenen dagelijks met burgerschapsvaardigheden in de klas en in de school.

Dit is zichtbaar in:

- Het pedagogisch klimaat van de school, waarin respect, samenwerking en verantwoordelijkheid centraal staan.
- Kringgesprekken en klassengesprekken, waarin leerlingen hun mening leren verwoorden en naar elkaar leren luisteren.
- Samen opgestelde klassenregels, waardoor leerlingen ervaren dat zij invloed hebben op de afspraken in de groep.
- Samenwerkingsopdrachten, waarbij leerlingen leren overleggen, verantwoordelijkheid nemen en rekening houden met anderen.
- Thema's binnen wereldoriëntatie (GO!), waarin aandacht wordt besteed aan cultuur, geschiedenis, democratie en maatschappelijke vraagstukken.
- Projecten en activiteiten, waarbij leerlingen nadenken over hun rol in de samenleving.
- De dagelijkse omgang op school, waarin leerlingen leren omgaan met verschillen en conflicten op een respectvolle manier oplossen.

Op deze manier functioneert De FX als een democratische oefenplaats, waarin leerlingen actief oefenen met vaardigheden die nodig zijn om deel te nemen aan een democratische samenleving.

Waaraan zien we dat kinderen groeien in hun burgerschap

We zien de ontwikkeling van burgerschapscompetenties bij leerlingen in hun gedrag, houding en deelname aan gesprekken en activiteiten binnen de school. Dit wordt onder andere zichtbaar doordat:

- leerlingen steeds beter conflicten leren oplossen en daarbij rekening houden met de ander;
- leerlingen hun mening steeds duidelijker leren verwoorden en dit ook durven te doen in gesprekken met anderen;

Burgerschapsonderwijs op de FX

- leerlingen leren omgaan met verschillende ideeën, meningen en perspectieven, ook wanneer deze anders zijn dan hun eigen opvattingen;
- leerlingen hun mening durven te geven in klassengesprekken en ervaren dat er ruimte is voor verschillende standpunten;
- leerlingen leren dat niet alles mogelijk is en dat er keuzes gemaakt moeten worden, waarbij zij rekening houden met regels, afspraken en de belangen van anderen.

Deze ontwikkeling wordt zichtbaar tijdens kringgesprekken, samenwerkingsopdrachten, groepsdiscussies en andere onderwijsactiviteiten waarin leerlingen actief oefenen met burgerschapsvaardigheden.

Op deze manier groeien leerlingen in respect voor anderen, verantwoordelijkheid voor hun eigen handelen en actieve deelname aan de democratische samenleving.